

020527-1

Franz Kafka kdesi poznamenal (místo je třeba najít, teď cituji z překladu Rio Preisnera v Tváři 1964, č. 7, str. 8) : „Nebesa jsou němá, pouze němému ozvěnou.“ To je zjevná polemika proti starozákonní myšlence, že nebesa vypravují slávu Hospodinovu. Chápu to jako pozdní ozvěnu či jakési dozvuky osvícenství, a to právě v těch momentech, které jsou popravdě řečeno zcela nedržitelné, a to bez ohledu na nějakou křesťanskou tradici. Ovšemže půjde vždy o určitý výklad obojího. Zajímavá a dokonce poučná je ve srovnání s tím báseň Františka Halase 'Nahoře' ze sbírky *Tvář* (in : 3259, Krásné neštěstí, s. 179) :

*Jihnutí ptačího hlasu zeleni
slzy pryskyřic na koře
čím jen čím jsme zmámeni
když je tak ticho nahoře
Tmy bouřek dusna děsivá
d'áblův pták krákoře
čím jen čím srdce omdlívá
když je tak mrtvo nahoře
Mdlo v ústech hrdlo zúžené
bezděké nářky v pokoře
proč jenom pročpak pláčeme
když je vše zjevno nahoře*

Halas sice nemluví výslovně o „nebesích“, jen o „nahoře“, ale chápeme to velmi dobře? „nahoře“ je ticho, mrtvo, ale zjevno. Ticho ještě neznamená žádnou němotu; zjevnost dokonce podtrhuje, že se (nám) něco vyjevuje, že jsme oslovováni. Problém je ovšem s tou „mrtvostí“; ale to už náleží k výkladu Halasova myšlení (a básnění). Zaplétá se nám do kontextu cosi, co tam dost dobře nepatří, protože to je jen ohlas vědeckých konstrukcí astrofyziků a kosmologů. Oslovení (a to každé oslovení má v sobě cosi živého a obrací se k živému: proto jsme zmámeni, proto nám omdlívá srdce, proto jsme při vší pokoře plni vnitřních, bezděkých nářků (tady vzpomeneme na „lkání nevypravitelná“, jak se o nich zmiňuje apoštol Pavel). Nebesa, plná hvězd, nás vskutku oslovují, vzbuzují v nás velmi silné, mocné dojmy, a to dokonce dnes ještě víc než kdysi, kdy lidé měli o vesmíru skutečnosti mnohem méně přiměřené představy. Zajisté jen pod tou podmínkou, že se oslovit necháme, že se neodvrácíme nebo nenecháme odvracet jinam. Je to jakási zvláštní selektivní chudoba ducha, máme-li z Vesmíru, jak jej dnes vidí a chápe věda, pocit jakéhosi ochuzení, zklamání a deprese. Vždyť i takový astronom jako Jeans, plný skeptických názorů o tom, jak je vesmír cizí veškerému životu, přímo s nadšením shledává naopak blízkost a spřízněnost s matematikou.

(Praha, 020527-1.)